Мостай К2рим
а

3у4ыш тема3ы

Э6л2не1 эше

Баш7ар6ы: Мирасова

Йондо6

Ет2ксе3е: Ситди7ова Р.Р.

Й0км2тке3е

- Инеш.
- Беренсе б1лек. М.К2рим поэзия3ында героика 32м патриотизм.
- Икенсе б1лек. М.К2рим проза3ында батырлы7 32м 7а3арманлы7.
-)с0нс0 б1лек. М.К2рим драматургия3ында 1лем3е6лек.
- №ы4ымта.
- ?улланыл4ан 262би2т.

Инеш

№2р халы7 16ене8 726ерле ул-7ы66ары мен2н данлы 32м б0й0к. Баш7орт хал7ыны8 бе6г2 билд2ле ме8 йылдан ашыу шанлы тарихына к16 3ал4анда ла, к1пме ут-3ыу6ар киск2н с2мле битт2рен, йорт-ер62рен 3а7лап 7ан 7ой4ан, дан ал4ан азаматтарын, ил, халы7тар ара3ында оло исем-ат 7а6ан4ан ул 32м 7ы66арын к1ререг2 м0мкин.

Х26ерге баш7орт 262би2тене8 ишле 4аил23енд2 шундай я6мышлы 6ур талант7а эй2 бул4ан 72л2м о9таларыны8 и8 ата7лы3ы Баш7ортостанды8 халы7 ша4иры Мостай К2рим тип 3ис икел2нм2й 2йтерг2 м0мкин. Ул 262би2тебе66е8 данын б0т2 Союз, хатта донъя к1л2мен2 алып сы7ты, халы7 к18еле к1гене8, поэзиябы66ы8 я7ты йондо6о булып бал7ыны.

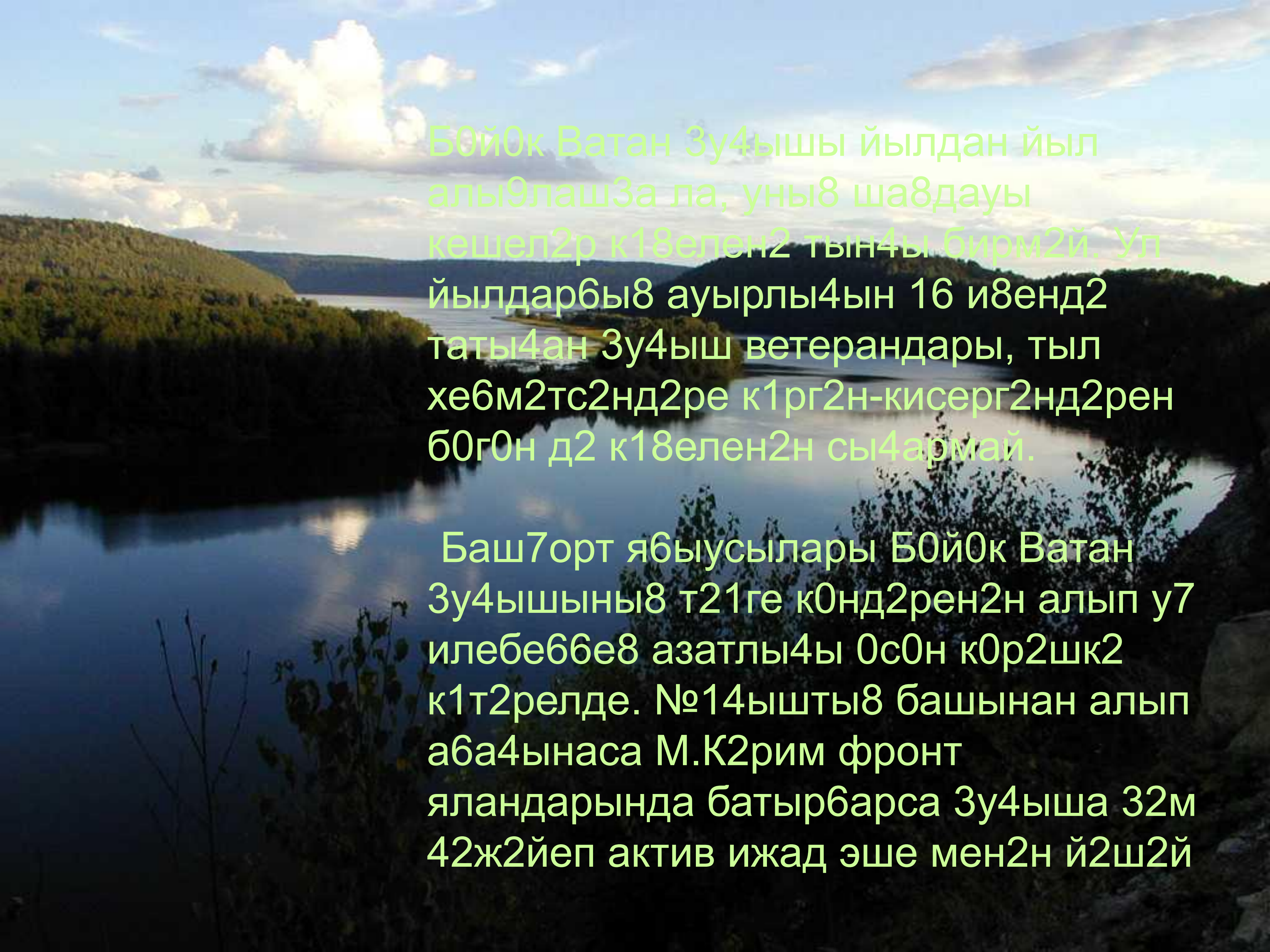

Б0й0к Ватан 3у4ышы йылдан йыл алы9лаш3а ла, уны8 ша8дауы кешел2р к18елен2 тын4ы бирм2й. Ул йылдар6ы8 ауырлы4ын 16 и8енд2 таты4ан 3у4ыш ветерандары, тыл хе6м2тс2нд2ре к1рг2н-кисерг2нд2рен б0г0н д2 к18елен2н сы4армай.

Баш7орт я6ыусылары Б0й0к Ватан 3у4ышыны8 т21ге к0нд2рен2н алып у7 илебе66е8 азатлы4ы 0с0н к0р2шк2 к1т2релде. №14ышты8 башынан алып а6а4ынаса М.К2рим фронт яландарында батыр6арса 3у4ыша 32м 42ж2йеп актив ижад эше мен2н й2ш2й

- **Эшемдең актуаллеге шунда,** яраланып, һуғыш юлын үткән яугир яҙыусының ижадын өйрәнеп, илһөйәрлек, ғорурлыҡ тойғолары тәрбиәләү. Эҙләнеүҙең практик **әһәмиәте** - йыйылған һәм күҙәтеү үткәрелгән материалдар артабан дәрестәрҙә ҡулланыла ала.
- Ҡуйылған һорауҙарға яуап эҙләгәндә мин республика баҫмаларынан "Ағиҙел","Башҡортостан уҡытыусыһы" журналдарына, Р.Байымовтың, Ғ. Хөсәйеновтың айырым хеҙмәттәренә таяндым.
- **Структураһы** - эшем инештән, бүлектәрҙән, йомғаҡлауҙан, ҡулланылған әҙәбиәттән тора.

- Мостай Кәрим-шәхес. Мостай Кәрим-шағир. Мостай Кәрим-публицист. Мостай Кәрим-драматург… Ошо тәртиптә уның һуғыш осорона арналған ижадын байҡап сығыу, геройҙарының рухи донъяһын асып һалыу, патриотик рух тойғоһо уятыу-“Мостай Кәрим ижадында һуғыш темаһы” исемле эҙләнеү эшемдең шулай уҡ маҡсаты булып һанала.
-

Беренсе б1лек.
М.К2рим поэзия3ында героика 32м патриотизм

Шағирҙың дошманға булған үсе уның “Үс алынһын” тигән шиғырында күренде.
Фронтҡа китерҙән алда яҙылған “Мин фронтҡа китәм, иптәштәр!” шиғыры шағирҙың ил алдындағы поэтик анты булып яңғыраны. 1942 йылда госпиталдә яҙылған “Минең атым” шиғыры ваҡытлыса яуҙа ҡатнаша алмаған шағир – һуғышсының психологик характеристикаһы булып ҡабул ителә.
“Өсөнсө көн тоташ ҡар яуа” шиғырында яңы һуғыш уты тоҡандырырға самалағандарға сикһеҙ нәфрәт белдерә.
М.Кәрим 1942 йылдың көҙөндә “Үлмәҫбай” поэмаһының тәүге ике бүлеген тамамлай. Стационар госпиталдә “Үлмәҫбай”ҙың икенсе өлөшө, “Декабрь йыры” ижад ителә.
“Ҡара һыуҙар” поэмаһында М.Кәрим һуғыштың трагико-драматик моменттарына, ҡара яҡтарына нығыраҡ ҡағыла, уның ҡырыҫ реаллеген, аяуһыҙ һәм аяныс яҡтарын яҡтырта.

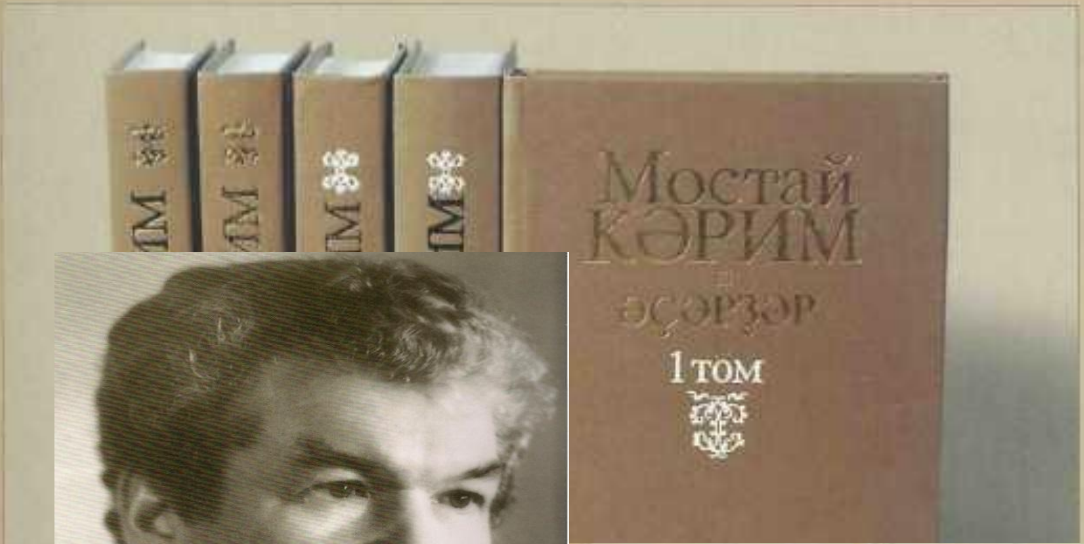
Мостай
КӘРИМ
ӘҪӘРҘӘР
1 ТОМ

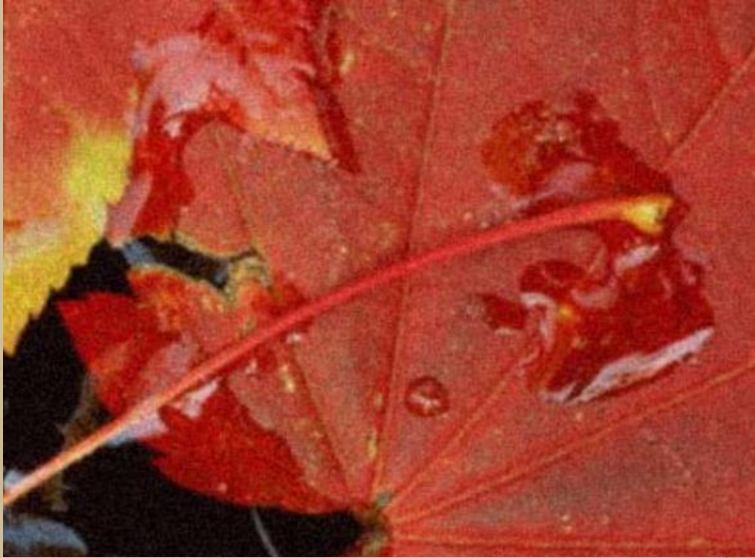

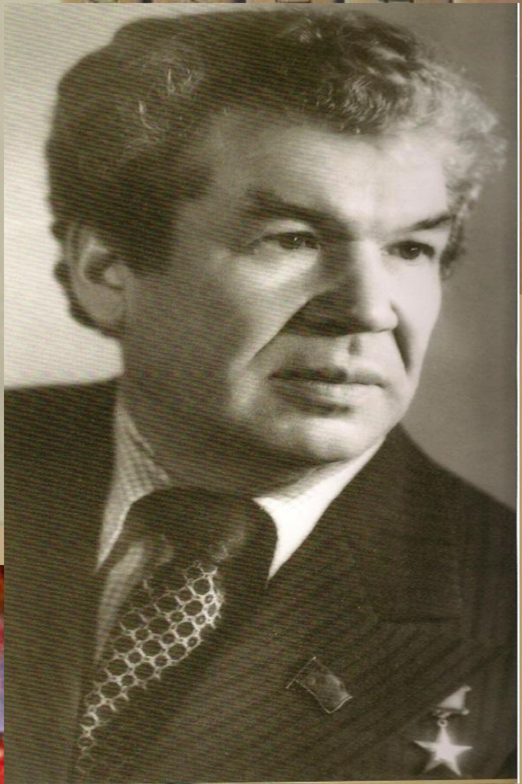

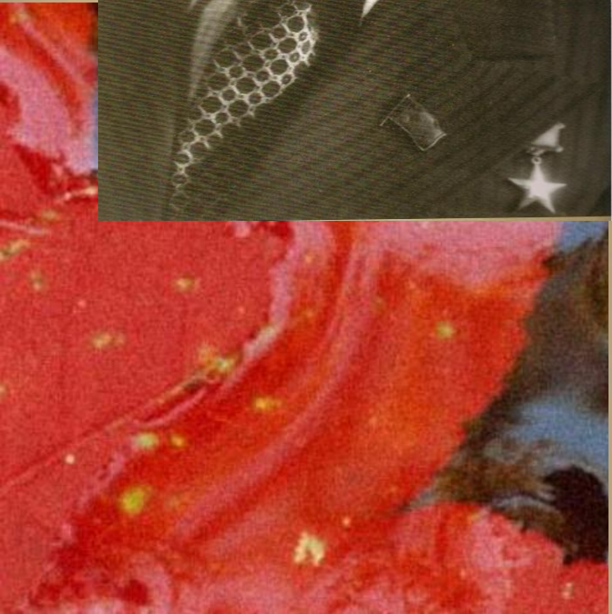

Мустай Карим
Радость нашего дома
Таганок
Мустай Карим
Помилование
Мустай Карим
Возвращение
Цветы на камне
Мустай Карим
Долгое-долгое детство
Мустай Карим
Притча о трех братьях
Мустай Карим
Помилование

Икенсе б1лек М.К2рим проза3ында батырлы7 32м 7а3арманлы7.

Проза – М.Кәрим ижадының икенсе ҙур тармағы. Прозаға ул балалар әҙәбиәте аша бала саҡ темаһы менән килде.

Миҫал өсөн “Малайҙар”хикәйәһен алайыҡ. Был бик ҡыҫҡа ғына, сюжеты яғынан ябай ғына бер хикәйә. Автор үҙенең иҫтәлектәренең береһен хикәйәгә әйләндергән. Ошо ҡыҫға ғына хикәйәне уҡығандан һуң күп балаларҙа, бигерәк тә малайҙарҙа батырлыҡ хисе, патриотик рух, һәр ваҡыт ярҙам итергә әҙер тороу теләге уянғандыр.

1951 йылда республикабыҙҙың “Пионер” журналында М.Кәримдең “Беҙҙең өйҙөң йәме” повесы донъя күрә. Ҡәҙимге ауыл тормошо, кескәй балалар донъяһы һүрәтләнә. Осоро – Бөйөк Ватан һуғышы йылдары. Етмешенсе йылдарҙа М.Кәрим “Оҙон оҙаҡ бала саҡ” повесын яҙа. Китапта яҡты иҫтәлектәр, тетрәткес хәтирәләр, хатта үлем-фажиғәләр күп. Уның ҡанлы, үлемесле һуғыш яланы тамашаһы менән башланып китеүе лә осраҡлы түгелдер тип уйлайым. Яу яланында ауыр яралы һалдат ята. Хәле үтә мөшкөл. Иҫе лә йә бар, йә юҡ. Был һалдат – авторҙың үҙе.

М.Кәримдең беҙ өйрәнәсәк “Ярлыҡау” повесы Бөйөк Еңеүҙең ҡырҡ йыллығы тулыу айҙарына тамамланған әҫәр. Һуғыш, әммә ҡанлы яуҙың үҙе хаҡында түгел.

Ғөмүмән, М.Кәрим – именлек, тыныс ғүмер йырсыһы. Ул Бөйөк Ватан һуғышында башынан аҙағынаса ҡатнашһа ла, яу тураһында сағыштырмаса аҙ яҙған. “Ярлыҡау” повесында һуғыш фажиғәһенең бер яғы ғына асыла.

Батырлыҡ һәм ҡаһарманлыҡ М.Кәрим прозаһында иң тәүҙә уның “Малайҙар” хикәйәһендә асыҡ сағыла. Анастас менән Младен исемле малайҙарҙың батырлығын күптәргә үрнәк итеп ҡуйырлыҡ.

Артабан был тойғоно автор “Беҙҙең өйҙөң йәме” повесында реаль

ваҡиғалар аша сағылдыра.

“Оҙон оҙаҡ бала саҡ” повесында иһә автор үҙенең иҫтәлектәренә таянып, һалдат батырлыҡтарын тетрәтеп, йөрәгә аша үткәреп һүрәтләй

Батырлыҡ һәм ҡаһарманлыҡ темаһы “Ярлыҡау” повесында сержант Зухтың мөхәббәте аша һәм лейтенант Йәнтимер Байназаров батырлыҡтары ярҙамында сағыла.

)с0нс0 б1лек. М.К2рим драматургия3ында 1лем3е6лек.

1947 йылда “Туй дауам итә” тигән өс шаршаулы драмаһын яҙып бөтә. “Туй дауам итә” Бөйөк Ватан һуғышы темаһына арналған, яу йылдарында совет кешеләренең айырыуса сағыу сағылған иң яҡшы яҡтарын – тыуған илгә һөйөүҙе, дошманға нәфрәтте, батырлыҡты, үлемһеҙлекте, тоғролоҡто, берҙәмлекте, фиҙәкәрлекте – һалдат һәм офицер образдары аша конкрет кәүҙәләндереүгә нигеҙләнгән әҫәр.

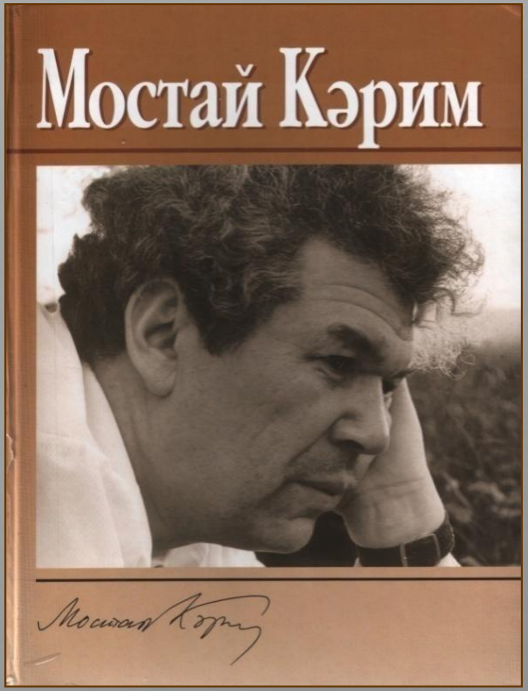

“Айгөл иле” драмаһында ваҡиғалар 1955-1956 йылдарҙа бара. Әҫәрҙә уй-тойғолар – шатлыҡ һәм ҡайғылар, өмөт һәм өмөтһөҙлөктәр, осрашыу ҡыуаныстары, кешеләр тормошоноң һынылышлы яҡтары бар.

Прологта уҡ пьесаның ниндәй хәл-ваҡиғаларға ҡоролғанлығы аңлашыла тиерлек. Етеп килгән Айгөл үҙ-үҙен, мөхәббәтен, юғалған әсәһен эҙләй. Атаһы фронтта үлеп, әсәһе лә һуғышҡа китеп ғәйеп булғас, сабый сағынан уҡ Йәғәфәр бабаһы ҡулында тәрбиәләнгән. Илен, туғандарын алмаштырған Зөлхәбирәне бер кем дә ғәфү итә алмай.

. Барыһы ла шул һуғыш арҡаһында ғына сыға.

Айгөл иле ул – символик мәғәнәгә эйә киң донъя, рухи матурлыҡ, гүзәллек иле. Бында дуҫлыҡ, мөхәббәт, тыуған илгә һөйөү, бәхеткә ынтылыу бөтмәҫ-төкәнмәҫ көскә эйә.

№ы4ымта.

- Әҙәбиәтебеҙҙә халҡыбыҙҙы, бөтә кешелек донъяһын немец фашистары ҡоллоғонан ҡотҡарып ҡалыу темаһы, Бөйөк Ватан һуғышында ҡатнашыу-ҡатнашмауға ҡарамаҫтан, һәр кемдең изге бурысы һәм мөһим проблема булып ҡаласаҡ. Яу батырлыҡтарын үткән, тәндәре пуля, тимер ярсыҡтары менән телгеләнгән, әммә рухтары менән көслө ҡаһармандар быуынын йәшерәк һәм киләсәк быуындар алмаштырыр.

  Һуғыш йылдарының үҙе һәм үҙ быуыны өсөн оло һынау, патриотизм һәм гражданин рухын тәрбиәләүҙә дәһшәтле мәктәп булыуын һыҙыҡ өҫтөнә алып, М.Кәрим үҙенең әҫәрҙәре аша һүрәтләне. Был эшемдә ошо һыҙаттарҙы табырға, уларҙы сағылдырырға тырыштым һәм маҡсатыма ирештем, тип уйлайым. Сөнки был эшемде яҙған ваҡытта уның геройҙарын үҙемдең янымда кеүек тойҙом, улар менән бергә яндым, бергә көрәштем.
-

Ҡулланылған әҙәбиәт

1. Башҡорт әҙәбиәте тарихы. 6 томда. 5-се т.:Башҡорт совет әҙәбиәте (1956-1965). (томдың редколлегияһы: Р.Бикбаев, С.Сафуанов, Ғ.Рамазанов.) Яуаплы редакторы:Р.Бикбаев.- Өфө ; Китап, 1993.-600 бит.
2. Ғ.Хөсәйенов. М.Кәрим: Шәхес. Шағир. Прозаик.-Өфө : Башҡортостан китап нәшриәте, 1994.-416 бит.
3. М.Ғәнуллин. Бөйөк Ватан һуғышы һәм яугир яҙыусылар.//Башҡортостан уҡытыусыһы. 2000.-№ 5.- 29-32-се б.б.
4. М.Ғәнуллин. Бөйөк Ватан һуғышы һәм яугир яҙыусылар.//Башҡортостан уҡытыусыһы. 2000.-№ 6.- 31-34-се б.б.
5. М.Кәрим. Ғүмер миҙгелдәре. (Әҫәрҙән өҙөктәр). // Ағиҙел. – 1999.-№ 2. – 5-22-се б.б.
6. М.Кәрим. Йөрәктәрҙә беҙҙең- яу ялҡыны, йөрәктәрҙә – ижад ялҡыны. // Ағиҙел. – 2000. - № 5. – 5-6-сы б.б.
7. М.Кәрим. Европа-Азия. Шиғырҙар. – Өфө : Башҡортостан китап издательствоһы, 1954. – 56 бит.
8. М.Кәрим. Әҫәрҙәр дүрт томда. 1-се том. Шиғырҙар, поэмалар.-Өфө:Башҡортостан китап нәшриәте, 1987. – 400 бит.
9. М.Кәрим. Һайланма әҫәрҙәр. Ике томда. 2-се т.-Өфө : Башҡортостан китап нәшриәте.
10. М.Кәрим. Ғүмер миҙгелдәре. – Өфө : Башҡортостан “Китап” нәшриәте, 1992. – 256 бит.